# İlimde Zü'l-Cenâheyn, İlmiyle Âmil Bir Âlım
# HÂFIZ İBRAHİM YILMAZ EFENDİ (KAVAS HOCA)
# (1869-1949)

*"Kavas Hoca biraz sert olmasaydı meleklerle beraber göklerde uçardı."*
*Müderris Hacı Yunus Efendi*

Vıhik (Pehlivanlı) Köyü'nde doğan, halk arasında "Kavas Hoca" diye meşhur olan bu büyük âlim, (Pehlivanlı) Köyü'nün eski imamlarından olup asıl adı İbrahim, soyadı Yılmaz'dır.

## Eğitim Hayatı ve Hizmetleri

Kavas Hocaefendi, küçük yaştan itibaren devrin büyük allâmesi Vıhikli Müderris Hacı Ahmet Efendi'nin rahle-i tedrisinde tam 40 yıl okumuş bir âlimdir. Evi, hocasının evine bitişik olduğundan onunla iletişimde bir sıkıntısı yaşamamıştır. Bu imkândan dolayı, onun ilk ve son hocası Hacı Ahmet Efendi olmuştur. Kavas Hocaefendi hâfızlık yapmakla kalmamış, Osmanlı usûlü sıralı ilimleri Ahmet Efendi'den tahsil etmiş ve ilimde derinleşmiş hocalarımızdandır. Hâfızlığı son derece kuvvetli olduğu gibi, Kur'ân-ı Kerim'e saygı konusunda da son derece titiz olduğu ifade edilmektedir. Kur'ân-ı Kerim'i eline aldığı zaman oldukça yukarı tutar, hürmet gösterirmiş.

Hayatı ve hizmetleri hakkında bilgi aldığımız torunu emekli İmam Hacı Ali Yılmaz Hocaefendi, dedesi Kavas Hoca hakkında bendenize şöyle bir menkıbe nakletti:
"Eskiden Kireçli Köprü'nün karşısında, Uzundere'ye giden yolun sağında ve yamacın dibinde Vıhikli Hacı Tahsin Akçay'ın bir hanı ve kahvehanesi vardı. Gelip geçen ve uğrayan yolculara burada hizmet ederlerdi. Burayı yıllarca işlettiler, son zamanda yıkılıp kayboldu. Bu mekânın sahibi Hacı Tahsin Efendi'nin bana anlattığına göre; bir gün Hacı Ahmet Efendi'nin talebelerinden Uzundere Harslı (Ulubağ Köyü) Hüseyin Pehlivan Efendi yoldan geçerken kahvehaneye uğramış. Bir sohbet esnasında Hacı Tahsin, Hüseyin Efendi'ye hitaben:
'Hocam, siz mi daha âlimsiniz, yoksa bizim köylü Kavas Hoca mı?' diye sorar. Hüseyin Efendi cevaben;
'Ben Hacı Ahmet Efendi'den 15 sene okudum. Kavas Hoca ise tam 40 yıl okudu. İşte aramızdaki fark budur' diyerek Kavas Hocaefendi'nin tedrisatı hakkında kısa ve veciz bilgi vermiş olur. Evet, tam 40 yıl Vıhik Medresesi'nde ve Hacı Ahmet Efendi'nin dizinin dibinde okumak. Bunu ancak hakkıyla bilen ve idrak eden takdir edebilir…

Kavas Hocaefendi ilimde adeta çift kanatlı (zü'l-cenâheyn) bir âlimdir. Çünkü o, dinî ilimleri Müderris Hacı Ahmet Efendi'den, tasavvufî ilimleri ise bölgenin manevî mürşitlerinden ve aynı köyden olan Şeyh Mehmet Necati Efendi'den tedris etmiştir. O, ilmiyle amelini mezcetmiş, ilmiyle âmil yaşamış güzide bir kişidir.

Kavas Hocaefendi deniz yolu ile Hicaz'a gitmiş ve hac farizasını da yerine getirmiştir.

Kavas Hocaefendi kendi köyü Pehlivanlı'da uzun yıllar imamlık yapmış bir hocamızdır. Bir yandan imamet görevini sürdürürken diğer yandan talebe okutmuştur. Okuttuğu hâfızlar 30'dan fazladır. Hayatında Arapça dinî ilimlerden daha ziyade Kur'ân-ı Kerim eğitimi üzerinde durmuş, kendini Kur'ân hizmetine

adamış ve bir insandır. Talebeleri din hizmetleri başta olmak üzere diğer işlerle meşgul olmuş ve hayırlı hizmetlerde bulunmuşlardır. Aynı köyden olup bir müddet Oltu Müftülüğü de yapan merhum Hacı Hafız Ekrem Müftioğlu (Sulu) hocamız da onun hâfız talebelerindendir.

Kavas Hocaefendi'nin önemli bir hizmeti de şudur: Muhacirlik yıllarında Müderris Hacı Ahmet Efendi muhacirlerin başına geçerek köyden göç edince hocasının isteği üzerine Vıhik Medresesi'nin başına geçmiş, o zor şartlara rağmen diğer hocalar merhurenin açık kalmasını sağlamıştır. O yıllar, köyde kalan diğer yandan Şeyh Mehmet Necati Efendi'nin talimatları doğrultusunda çaba harcayarak hem de Müellif Ahmet Efendi köye dönünceye kadar medresede talebe okutmuştur. Yine halkı imamlık görevini yürütürken diğer yandan hem dergâha devam etmiş hem de canından bezdiren o çileli yıllarda, Şeyh Efendi ile birlikte halkın müşkülatını hallederek biçare insanlara yardımcı olmuştur.

## Bazı Menkıbeleri

Kavas Hocaefendi, hem ilmiyle, hem ahlâkıyla hem de bölgedeki saygınlığıyla unutulmamış ve bilenler tarafından menkıbeleri ve bazı özellikleri ile adı günümüze kadar ulaşmış bir âlimdir. Torunu Hacı Ali Yılmaz Hocamızın naklettiği -örnek almamız gereken-bazı menkıbelerini birkaç nokta halinde takdirlerinize arz ediyoruz.

• Kavas Hocaefendi'nin hayatı bir bütün olarak dikkate alındığında onun; ehl-i ilim olmaktan öte ilme âşık bir insan, il Denizinde kulaç atarak müdekkik bir âlim olduğu anlaşılır. O, ilim âşığı bir kişi olduğundan dersi çok dikkatli dinlemiş. Bu yüzden hocasının takdirine mazhar olan güzide talebelerindendir. Öyle ki konuları derinlemesine incelediği için hocası kendisine Arapça kökenli bir kelime olan “ğavvas”ı lâkap olarak vermiş, bundan sonra “Kavas/Ğavvas Hoca” olarak bilinir olmuştur.

• Köyde kıtlık olduğu ve insanların karınlarını doyurmaktan âciz kaldığı zorlu yıllarda Kavas Hocaefendi, hâfızlarının derslerini dinledikten sonra sofra açarak önce onların karınlarını doyurur, sonra da ceplerini çerezle doldururmuş. Çerez olarak da köyün şartlarına ve o günkü imkânlarına göre kuru dut, ceviz, pestil, köme ve diğer kuru meyvelerden çeşitli şeyler ikram edermiş. Hocaefendi'nin, bunu yaparken hâfızları derse teşvik ettiği de anlaşılmaktadır.

• Köyde uzun yıllar imamlık yapmış, yaptığı hizmet karşılığında köy halkıyla pazarlık ederek herhangi bir hak/ücret talebinde bulunmamıştır. Yaptığı görevi, ilminin ve konumunun yüklediği bir mes'uliyet olarak gördüğünden Allah rızası için yapmıştır. Kendisi aynı zamanda köyün en zenginlerinden biri olduğundan işi çokmuş ama çalışacak adamı yokmuş. Bunu bilen ve durumu müsait olan bazı kadirşinas kişiler zaman zaman Hocaefendi'nin işlerine yardım ederek katkıda bulunmaya çalışırlarmış.

• Camide vaaz ederken kimse caminin kapısında oturmaz/oturamaz, içeri girerek can kulağı ile vaazını dinlermiş. Yıllarca cemaate vaz u nasihatte bulunmuş, ancak -hocasına karşı saygısızlık olmasın diye- bir defa bile kürsüye çıkmamış ve hep mihraptan konuşmuştur. Vaaz ederken genelde İsmail Hakkı Bursevî'nin (ö.m.1725) “Rûhu'l-Beyân” isimli tefsirinden okur, hatim usulü sohbet ederek halkı irşat edermiş.

• Hocaefendi'nin şahsına münhasır bir özelliği de zaman zaman geceleyin kabristan ziyaretine gitmesiymiş. Gündüz ziyaretlerini kâfi görmeyip, geceleri de geçmişlerimizin ruhlarını şad etmek için

mezarların başına giderek Kur'ân okur, onların affı için dua dermiş. Yine gözün, gözü görmediği bir karanlık gecede kabir ziyaretinde bulunurken köyden Fahri Çavuş nâmında birisi oradan geçer. Bu sırada kabir ziyareti yapan Kavas Hocaefendi'yi başka bir canlı sanarak elindeki tüfeğin namlusunu -her ihtimale karşı- ona doğru çevirince o; "Fahri Çavuş benim, sakın ateş etme!" diyerek onu uyarır. Zifiri karanlık bir gecede Fahri Çavuş'u tanıması mümkün olmadığına göre, bu olay onun kalp gözünün açık bir kişi olduğuna delil sayılarak o gün bu gündür halk arasında anlatılır olmuştur. Ayrıca geceleri kabir ziyaretinde bulunmanın evliyaların özelliklerinden biri olduğu söylenir. O'nun bu âdeti, bir bakıma şahsiyetini ve manevî kişiliğini ele vermesi bakımından çok manidar olsa gerektir.

• O'nun önemli bir hususiyeti de kendisine sataşan ve onunla münakaşa edenlerin cezalarını dünyada peşinen çekelermiş. Örneğin; komşularından birisi evinin duvarını yaparken yer genişletmek için duvarını yola doğru çeker. Bu hırsızlığı gören Hocaefendi, böyle yapmaması için onu uyarır. Derken aralarında münakaşa çıkar. Duvarı, kamuya ait olan yola doğru çeken şahıs, söz dinlemediği gibi haddini aşarak Kavas Hoca'yı üzer. Fazla bir zaman geçmeden adamın parşağı dolama olur, bir türlü iyileşmez ve adam her şeyi unutarak canının derdine düşer. Bir türlü iyileşemeyen adam nihayet başına gelen bu sıkıntının sebebini anlar; Hocaefendi'den özür dileyip helâllik alınca parşağı -biiznillah- şifa bulur. Bu ve buna benzer durumların tekerrür ettiği rivâyeten anlatılmaktadır. Demek ki Yüce Allah (c.c.), değer verdiği has kullarının üzülmesine müsaade etmiyor; onları rahatsız edenleri peşinen ikaz ederek sevdiklerini sahipleniyor.

• Kavas Hocaefendi'nin şahsiyeti insanları etkiler, fehmi çok basarmış. Mahâllî bir söylem biçimi olan "fehmi basma" ifadesi; ilim, amel ve ahlâk sahibi olup mütedeyyin yaşayan muhterem kişilerin diğer insanlar üzerinde bıraktığı manevî etki ve saygınlık olarak açıklanabilir. Bir başka ifadeyle; Yüce Allah'ın ilim, irfan ve marifet bahşedip

nurunu yansıttığı zevât-ı kiramın taşıdığı ahlâk-ı hamide, diğer insanlar üzerinde bu saygı ve bundan doğan bir ürperti oluşturur ki bu duruma halk arasında "fehmi basma" denir. Bu manevî duygunun kaynağı korku ve endişe değil, tam aksine sevgi, saygı ve hürmettir. İşte Hocaefendi de böyle bir ahlâka sahip olduğundan onu gören kadın, erkek ve çocuklar saklanır, karşısına çıkmaya cesaret edemez; onu hayranlıkla uzaktan süzer, hal ve hareketlerini takip ederlermiş. Görenler, ancak o savuşup gittikten sonra yollarına devam ederlermiş.

• Kavas Hocaefendi'nin, ahlâk-ı hamide ile ruhunu tezyin etmiş kamil bir mümin olduğu görülmektedir. Torunu Hacı Ali Yılmaz Hocamızın naklettiğine göre, Hacı Ahmet Efendi'den ders okumuş ve kendini iyi tanıyan medrese arkadaşı Ödüklü Müderris Yunus Bilici Hocaefendi'nin şu sözü manidardır: "Kavas Hoca biraz sert olmasaydı meleklerle beraber göklerde uçardı." bu ifadeden Kavas Hoca'nın "melekler gibi" güzel ahlak timsali bir karakter sahip olduğu anlaşılmakta; mizaç bakımından biraz titiz, belki de celâlli bir karakter taşıdığı; fiziği hakkında iri yarı, uzun sakallı, nur çehreli olduğu ifade edilmektedir.

• Kavas Hocaefendi, Şeyh Mehmet Necati Efendi ile Müderris Hacı Ahmet Efendi'nin belli başlı seçkin talebelerinden birisidir. Mehmet Necati Efendi'nin cenazesi ile ilgili teçhiz, tekfin, tedfin ve telkin gibi hizmetleri, yine bu müridi tarafından yapılmıştır. Diğer hocası Müderris Ahmet Efendi'nin teçhiz işlerinin de büyük bir ihtimalle yine Kavas Hoca tarafından yerine getirildiği ifade edilmektedir.

## Vefatı ve Mezarı

Vıhik Medresesi'nin en kıymetli talebelerinden olup, hayatını Kur'ân hizmetine adayan, oldukça titiz ve müdekkik bir âlim olan Kavas Hocaefendi, resmî kayıtlara göre 20.03.1949 tarihinde ve 80 yaşlarında her fânî gibi teslim-i ruh eyleyerek rahmet-i Rahmân'a kavuşmuştur. Mezarı, Pehlivanlı Beldesi Merkez Camii'nin mihrap ile minber arasındaki pencerenin kıble tarafında ve üçüncü sırada yer almaktadır. Üç sıra moloz taşla yapılmış basit bir mezardır. Baş ve ayak istikametinde eski nişan tahtaları bulunup, mezarında herhangi bir yazı yoktur. Bilenler tarafından sık sık ziyaret edilmektedir. Cenab-ı Hakk kendisine ve cümle geçmişlerimize gani gani rahmet eylesin. Âmîn.

## Çocukları ve Torunları

Kavas Hocaefendi, hanımlarının vefatları sebebiyle üç defa evlenmiştir. İlk eşi, Vıhik Kapı'dan Ömer Ağa'nın kızı Asiye Hanım'dır. Bu eşinden - Mehmet hariç- birkaç kızı olmuş, bebek ve çocuk yaşta ölmüşlerdir. İkinci eşi Hatice Hanım'dan çocuğu olmamıştır. Hatice Hanım vefat edince Raife Hanım'la evlenmiştir. (İkinci eşi Hatice Hanım'la üçüncü eşi Raife Hanım kardeştir ve Vıhik Kapı'dan Feyzi Bey'in kızlarıdır.) Kavas Hoca'nın eşi Raife Hanım'dan bir oğlu daha olmuş ve onu hâfız etmiştir. Bu oğlu Erzurum'da asker iken vefat eylemiş ve oraya defnedilmiştir. Dolayısıyla Kavas Hoca'nın soyu, ilk eşinden olup yaşayan tek çocuğu Hacı Mehmet Efendi ile devam etmiştir. Vıhik'te soyadı “Yılmaz” olanlar Kavas Hoca'nın torunlardır. Kavas Hoca'nın ilmine istinaden kabilesine “Hocagiller” ismi verilmiş ve bu aile günümüze kadar bu isimle bilinir olmuştur. Merak edip soranlar için Kavas Hocaefendi'nin torunlarını ve torunlarının çocuklarını takdim ediyoruz.

**İBRAHİM EFENDİ**
**(KAVAS HOCA)**

**HACI MEHMET EF.**

| AHMET | ASİYE | ALİ | ÖMER | A.RAHMAN | MUSTAFA | İBRAHİM | AYŞE |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Hatice<br>Recep<br>Fatih | Hatice<br>Meryem<br>Sıddık<br>Münevver | Necati<br>Fethullah<br>Mehmet | Mehmet<br>Mustafa<br>Fatma<br>Meryem<br>Hatice<br>Emine | Zeynep<br>Orhan<br>Yavuz | Emine<br>Kadir | Mehmet<br>Ahmet<br>Esra<br>Muhammet | Mutlu<br>Ahmet<br>Mahmut<br>Zeynep<br>Nazife |

Yukarıda da görüldüğü gibi Kavas Hoca'nın yaşayan tek oğlu Hacı Mehmet Efendi'den (1898-1980) 8 torunu olmuştur. Torunlarının çocukları ise günümüz itibarıyla (Şubat 2018) 30 kişidir. Torunlarından Hacı Ali Efendi medrese tahsili görmüş, muhtelif yerlerde imam olarak çalışmış ve talebe okutmuş çok değerli bir hocamızdır. Şimdi onun hayat ve hizmetlerinden bir özet sunalım.

## Torunu: Hacı Ali Yılmaz Hocaefendi

1937 yılında Vıhik'te doğdu. Babası, Kavas Hoca'nın oğlu Hacı Mehmet Efendi'dir. İlkokulu köyünde okuduktan sonra 1951-52'li yıllarda ilim tahsili için Erzurum'a gitti ve Kasımpaşa Medresesi'nde kalarak tedrisata başladı. Bu sırada, aslen Vıhikli Hacı Ekrem Müftüoğlu/Sulu Hoca'dan Sarf, Yunus Kaya Hocaefendi'den Mantık okudu. Müftüsü Solakzâde Sadık Efendi'den Mantık okudu.
Bir yandan da okuduklarını diğer öğrencilere okutmaya adamış, oldukça disiplinli ve mümtaz bir hocamızdır. Özellikle Nahiv ve Mantık derslerinde çok mahir olduğu bilinmektedir.

1961'de İstanbul'a gitti. Reisülkurrâ Gönenli Mehmet Efendi'nin isteği ve desteği ile İstanbul Fatih ilçesi Hacı Hasan Camii'nde 8,5 yıl kalarak bir yandan ilim tahsil etti, diğer yandan talebe okuttu. Bu arada talebe başkanlığı yaparak öğrencilerin iâşe ve ibâteleri ile yakından ilgilendi. Bu yıllar Sadrettin Yüksel Hocaefendi'den, Mantık ilminde zirve sayılan Şemsiye kitabını tedris etti. Burada kaldığı yıllar Ortaokulu ve İmam-Hatip Lisesi'ni de dışarıdan bitirdi.

33 yaşında evlendi ve Şubat 1969'da Edirne'ye gitti. İmamet görevi için Müftülüğe dilekçe verdi ve Dâru'l-Hadis Camii'ne imam oldu ve burada 6,5 yıl çalıştı. Hacı Yunus Hocamızın müftülüğü zamanında Erzurum'a geldi. Sırasıyla Molla Kaya Camii'nde 3 ay, Kavak Camii'nde 2,5 yıl, Alipaşa Camii'nde 2,5 yıl görev yaptı. Bu sırada Alipaşa Camii yanındaki talebe yurdunda kalan öğrencilerle 4 yıl ilgilendi. 1980 ihtilalinde tekrar tayinle İstanbul'a gitti. Beşiktaş Muradiye Camii'nde 2 yıl, Sefaköy'de bir camide 1 yıl, Esenler Fatma Hatun Camii'nde 14 yıl imamlık yaptı ve 1996'da buradan emekli oldu. Hocamız toplam 27 yıl imamlık yapmıştır. Emeklilik sonrası Erzurum'a geldi ve hâlen (Şubat 2018) burada ikamet etmektedir.

Aliye Hanım'la evlenen Hocamızın 3 oğlu vardır. Çocuklarından Necati Bey, Fizik öğretmenidir. Yrd. Doç. Dr. Fethullah Bey, Hadis dersi Öğretim Üyesi olarak çalışmakta; küçük oğlu Mehmet Bey ise Jinekolog Doktor (Kadın Hastalıkları ve Doğum Uzmanı) olarak hizmet vermektedir.

İlme ve talebelere hizmeti, beyefendi ve saygın kişiliğiyle çevresinde hürmet gören hocamıza ve aile efradına sağlıklı yıllar diler, saygılar sunarız.